

luistering van het interieur. Dat offer schijnt men echter gaarne gebracht te hebben; de opbrengst van de wapenborden werd immers in dienst van de kerkelijke armenzorg uitgegeven? En zo dacht ook het burgerlijke bestuur er over. Op 11 juli 1653 namelijk besloot de utrechtse vroedschap „dat niet alleen van yder wapenbordt 't welck in de kerck opgehangen wordt, maer ook van degeene die voorgedragen ofte in een Capelle ofte kercke nedergeset wordt.... 24 gulden betaald moest worden ten behoeve van de armen. En even later — op 23 januari 1654 — in aansluiting op de resolutie van 11 juli 1653 „verstaet” de zelfde vroedschap „dat mede gehouden sullen wesen ten behoeve van den armen te betalen de XXIII gulden die een wapenbordt alleenlick voor haer huysinge ophangen.” Er waren dus blijkbaar ook mensen, die het wapenbord niet in de kerk brachten.

A. GRAAFHUIS

VIERHONDERD JAAR ST. AEGTEN SCHUTTERS- OF GROOT GAESBEEKER GILDE VAN SOEST

II

Wij deelden reeds mede, dat het Groot Gaesbeeker Gilde een oude vlag bezit met een wapen, dat slechts enige overeenkomst vertoont met het echte wapen van Jacob van Gaesbeek.

Dat het wapen niet duidelijk meer was vonden wij in een oude beschrijving in het nagelaten werk van ds. J. J. Bos, predikant te Soest van 1847 tot 1892, die het beschrijft: Een wapen, gedeeld in vier kwartieren, in twee schuin over elkander staande, een leeuw, in de twee anderen...? Een bewijs dat de kennis van het juiste wapen verloren is gegaan.

Op de grijsblauwe band in romeinse letters: D.I.H.V.V.H. Volgens de oud ouderman Jan de Beer, die vanaf 1922 tot en met 3 december 1958 ouderman van het gild is geweest, betekenen die letters: "Dit Is Het Vaandel Van Hubertus". St. Hubertus is de patroon van de jagers. Enig verband met de schutters bestaat er dus wel.

Wanneer het ambt van vaandeldrager of tamboer bij het Groot Gaesbeeker Gilde openstond, dan waren er meesttijds vele gegadigden die de betrekking willen vervullen. Men kocht het voor zijn leven.

In de oude boeken vonden wij vermeld:

1706. den 12 Sepb: heb Ick Cornelis Gerbrantse met mijn Raden in 't openbaar agter de kerk (in de herberg de Drie Ringen) het vaandel verpagt aan Hendrick Woutersse voor de som..... 14.—.—

en dat voor Zijn Leeven en moet voor gilde broeders en Susters met selven speelen als wij gewoon syn/en als hij 't buyten het gild selven kompt te verwaarloose of te breken/Zal 't tot Zijn kosten wederom moeten repareren soo goet als vooren.

Hieruit blijkt dat het vaandel niet alleen werd gebruikt als banier, maar dat de vaandeldrager de kunst van het vendelzwaaien eigen moest zijn en hiermee de gildeleden moest kunnen vermaken.

Te Soest behoort het vaandel- of vendelzwaaien tot het verleden. Dat het beoefend werd blijkt nogmaals uit een notulering in het jaar 1772.

Concilie waarna dat men het Vaandel sal verkoft werden en den Kooper syn selve sal reguleren sal moeten/inden eerste salmen het selve Verkoopen Publiek en oopenbaar aan de hoogsmynende/Edog dat den selve sal moete Bekwaam syn en ook goet geküre sal moeten Wesen en goet geküre worden door den Ouerman en sijn Radenen/ander weder om op hange ten voordeele van het gild often Schaaden van den eerste kooper/en dat het een Gildebroeder moet sijn of van stonden aan syn selve moet inkoopen/en dat hey sal moete Speele tot genoeg van den Ouerman en sijn Raaden in den tyt/ en sijn selve aan haar moet onderdanig houden en in dien de vanderik het vaandel kwam te verwaarloose sal hey het selve op syn kosten moeten laten reparieren.

In geset voor 14 Gld by Peter Janse

En is kooper gebleeven dus..... 14

P.J. Dit merk is geteeken bij Peter Janse als vanderik goet gekürd.

Onder de post "Uijtgincke" (Uitgaven) treffen wij herhaalde malen betalingen aan betreffende het maken of vernieuwen van de trom en het vaandel.

Betaalt aan de Sey (zijde) van 't nieuwe vaan aan Nicolaas Covyn 16-9-0

Betaalt aan rood 't schilderen van 't vendel aanbestee tot Urtregt aan H. Brake, volgens quitantie 14-10-8

Nog betaalt aan de trom van twee nieu velle en voorder dat daar by hoorde gelijk hoepel en spanne en lient f 3-0-0

De tamboer van het Groot Gaesbeeker Gilde is overleden en in de maand september van het jaar 1728 wordt in het openbaar het tamboerschap gekocht door H. Jansz Koelen voor de som van 10 gulden en 6 stuivers.

Alsoo door 't overlijden van Gerrit Lammersse saliger in sijn leeven als geweest tromslager van 't groote Sint Aagte Schuttersgilt is verkoft int pubelyk op veyling deself plaats gekoft bij H. Jansz koelen/door Isak Jacobs als ouderman van 't voorsz. gilt beneffens syne raaden Migielsz Dijkman en Rg. de Beer en verders int bijwesen van veelen van onze gilde broeders gekompareert is en gekoft te bediene soo lang hij komt te leven tot plasier van de gilde susters en broeders/soo 't quam voor te valle buyte 't gilt of en misbruyck de trom quam te breeke of te verongelukken sal weesen tot kosten en schade voor sig self en voor 't gilt voor de som van 10-6-0

Toirkonde der waarheyt is by ons respektievelyk onderteykent op de 29 Septemb 1728.

In het jaar 1765 worden trom en vaandel tegelijkertijd gekocht, door de gebroeders Kok.

Alsoo jan Willemsz Kok en Rijk Willemsz kok hebbe gekogt de trom en het vaandel om daar meete spele soo lang sy leve of gildebroeders seyn tot genoeg van den ouderman indertijd en soo sey buyte het gild kwam te verwaarloose moete sey het zelfs late maken voor haar rekening en gaan daar den ouderman haar ordenen sal of haar bediening inde legge.

geslooten op den 3 october 1765 by hendrik van Rijn inde Tuet.

De trom werd ook gebruikt om de gildebroeders op te roepen dat er gildespraak gehouden werd.

De gildetrom, een dieptetrom raakte op onverklaarbare wijze zoek en men heeft het instrument nooit teruggevonden. Het enige attribuut dat het Grote Gild overbleef was de oude vlag. Deze was half vergaan. Besloten werd een nieuwe vlag te laten maken en het wapen zoals het op de oude banier voorkwam nauwkeurig te laten kopiëren. Ter gelegenheid van het 12¹/₂ jarig ambtsjubileum van S. P. baron Bentinck, als burgemeester van Soest, in juni 1959, trad het gilde weer in het openbaar naar voren. De vaandeldrager Toon Westerveld een oude Soestenaar, die het ambt van vendeldrager in zijn jonge jaren voor zijn leven had gekocht, droeg de gildevlag mee in de kleurige stoet, die voor de burgemeester defileerde. In 1927 tijdens de "teerdagen" d.i. feestvierden had hij de oude vlag voor het laatst gedragen toen de gildebroeders en zusters optrokken naar de gildeboom in de F. C. Kuyperstraat, waaromheen gedanst werd en . . . een glaasje gedronken.

Op tweede pinksterdag 1960 wordt een traditie in ere hersteld, want vroeger was het altijd de tweede pinksterdag, bestemd voor feesten van het gild. Het is dan ook niet uitgesloten dat deze viering op tweede pinksterdag aanstaande, het herstel van deze traditie zal betekenen.

De Soesternaren kunnen en willen ook in onze moderne tijd het oude gilde niet missen, de aloude gildegeest, die samenhangende in de eerste plaats betrachtte leeft nog voort onder de nakomelingen van de oude gildebroeders en zusters. Zij voelen zich nog altijd met elkaar verbonden en na vierhonderd jaar herstellen zij weer tradities en gewoonten en wordt er weer feest gevierd "genoeghlick en onder malcanderen".

E. HEUPERS.

GERAADPLEEGDE BRONNEN EN LITTERATUUR:

Crisis van de kerkelijke reformatie in de dorpen van de prov. Utrecht door ds G. van der Zee. Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap Niftarlake 1956.

De gildeboeken berustende in het oud-archief der gemeente Soest.

De Gilden door J. ter Gouw

Hoe het schuttersgilde groeide, door Win. Roukens. In bijdragen en mededelingen van de vereniging "Vrienden van het Ned. Openluchtmuseum", 19e jaargang no. 4, december 1953.

Oud-Archief Soest No 1

Zuid-Hollandse studien Deel VIII, Zweder en Jacob van Gaasbeek, door A. G. de Groot. z.j.